

Foto: Per Vidar Wennevik

Status og råd

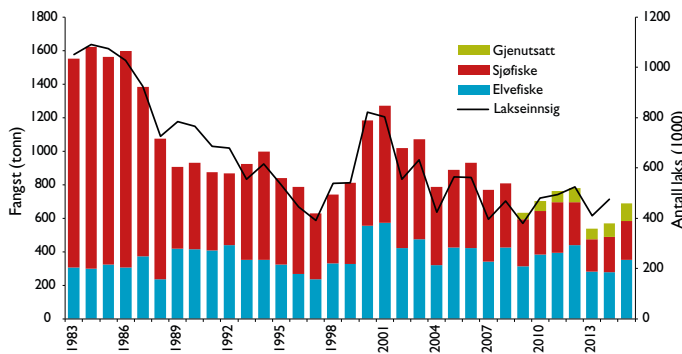
Laks er naturlig oppdelt i en rekke enkeltbestander, i hovedsak regner man med at det er én eller flere bestander i hvert vassdrag. ICES' arbeidsgruppe for atlantisk laks vurderer bestandsutviklingen i hele laksens utbredelsesområde, unntatt i Østersjøen. Bestandsestimatene viser en nedadgående trend gjennom de siste tiår for de fleste regioner i Europa og i Nord-Amerika. Tilbakegangen har vært størst i de sørlige delene av utbredelsesområdet på begge sider av Atlanteren.

De norske bestandene er del av det nordøstatlantiske bestandskomplekset sammen med bestandene i Nordvest-Russland, Nordøst-Island og Sverige. Vurderingen fra ICES i 2015 var at det for bestandskomplekset som helhet var et høstbart overskudd. ICES gir ikke direkte råd om regulering av nasjonalt fiske i sjø og elv.

Forvaltningen av vill atlantisk laks i Norge er tillagt Miljøvern-departementet ved Miljødirektoratet. Forvaltningsmålet for det enkelte vassdrag er at det skal være tilstrekkelig antall gytelaks i elva til at elvas produksjonspotensial for ungfisk utnyttes optimalt, og at det skal være et høstbart overskudd som kan tas ut i fiske. Selv om tilstanden for norsk villaks som helhet fortsatt må karakteriseres som god, har vi sett en tilbakegang her også de siste årene. Dette er delvis kompensert ved at fisket er redusert, særlig sjøfisket har et betydelig mindre omfang nå enn tidligere, og gjennom disse reguleringene har det lyktes å opprettholde gode gytebestander i de fleste vassdrag.

Fiskeri

Atlantisk laks beskattes både på næringsvandringen i havet og når de som voksen laks kommer tilbake til elvene for å gyte. Tidligere var det betydelige havfiskerier etter laks både ved Grønland og Færøyene, i tillegg til et omfattende fiske ved kysten med bruk av redskap som drivgarn, kilenøter og kroggarn. Også elvefisket etter laks har vært betydelig, både som et næringsfiske i tidligere tider og etter hvert også som et rekreasjonsfiske. I takt med en tilbakegang i bestandene av laks i hele utbredelsesområdet de siste årene, er de marine fiskeriene etter laks kraftig redusert og til dels fjernet helt slik som fisket ved Færøyene og drivgarnfisket i Irland og Norge. Andelen laks som fanges i sjø har dermed blitt stadig mindre (se figur). Selv om det foregår et fiske med kilenøter (og kroggarn i Finnmark) langs kysten fra Vestlandet og nordover, er det først og fremst i Troms og Finnmark at dette fisket har stor betydning. I 2015 ble det fanget 233 tonn laks i sjøen, det meste av dette i våre to nordligste fylker. Elvefangstene har variert mellom år, men har stort sett ligget mellom 300 og 400 tonn årlig.

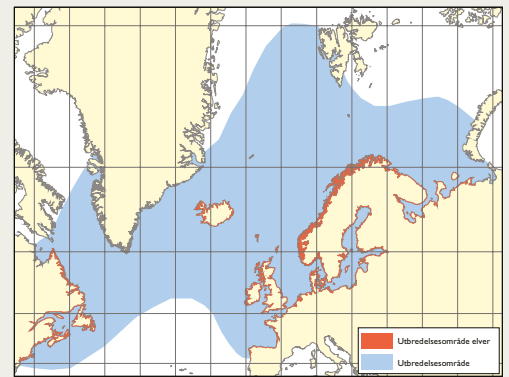
Fangst av laks i Norge.
Catches of salmon in Norway.

Laks – *Salmo salar* L. – Atlantic salmon
Familie: Salmonidae
Maks størrelse: Opptil 150 cm og 40 kg (hanner)
Levetid: 2–8 år
Leveområde: Utbredt i elver på begge sider av Atlanterhavet, fra Spania til Nordvest-Russland, fra Maine i USA til Nord-Canada, og i Østersjøen. I livssyklusens marine fase er laksen utbredt over store deler av det nordlige Atlanterhav.

Hovedgyteområde: Elver
Gytedidspunkt: Oktober–januar
Føde: Som ungfisk i ferskvann; for en stor del insekter. I havet; plankton og fiskeyngel, og etter hvert som den vokser ulike pelagiske fisk som sild og lysprikkfisk.

Predatorer: Fugl (f.eks. fiskeeender), rovfisk som sei, lyr og torsk, sjøpattedyr i enkelte områder.
Særtrekk: Laks er en anadrom fisk, dvs. den blir klekket og vokser opp i ferskvann i 1–5 år før den smoltfiserer og vandrer ut i havet. Der blir den i 1–4 år før den returnerer til elven den ble klekket i for å gyte.

Nøkkeltall:
TOTALFANGST 2015: Ca. 162 000 individer, med en samlet vekt på 583 tonn. I 2015 ble det rapportert at det ble fanget og sluppet i overkant av 25 400 laks, svarende til ca. 104 tonn.
INNSIG 2014: Anslått at rundt 475 000 individer returnerte til norskekysten for å gyte i elvene.

Fakta om bestanden:

Atlantisk laks er naturlig inndelt i en rekke bestander, og man regner med at det er én eller flere bestander i hvert vassdrag. Laksen er en anadrom art, dvs. at gytningen foregår i ferskvann. Lakseungene vokser opp i elva før de vandrer ut i sjøen som såkalt smolt etter 1–5 år, avhengig av temperatur og næringsforhold. Etter 1–4 år i sjøen returnerer de til elva de ble klekket i, for å gyte.

At laksen vandrer tilbake til den samme elva den ble klekket i, såkalt "homing", gjør at det over tid kan utvikles genetiske og biologiske forskjeller mellom ulike laksebestander. Forsøk har vist at ved utsetting av individer fra andre bestander i en elv, får disse lavere overlevelse enn de som hører til den lokale bestanden. Det samme gjelder avkom av rømt oppdrettslaks og kryssninger mellom rømt oppdrettslaks og vill laks. De fleste individene finner tilbake til sin barndoms elv, ca. 5 % "feilvandrer". Slik får man noe utveksling av individer mellom bestandene, og for de minste vassdragene kan tilførsel av nytt genetisk materiale ved slik feilvandring være viktig for å opprettholde genetisk variasjon.